

e) Vystoupení v rámci workshopu zaměřeného na závěrečnou zprávu výzkumného záměru s názvem „Evropský kontext vývoje českého práva po roce 2004“

Tomáš Gřivna*

Vážené kolegyně, Vážení kolegové, dámy a pánové,

je mi ctí, že se mohu na základě žádosti prof. Kratochvíla, který je jedním ze zpracovatelů závěrečné zprávy, vyjádřit k té části zprávy, která je věnována působení práva EU ve sféře českého trestního práva hmotného a procesního.

V úvodu je třeba poznamenat, že zpracovatelé zmiňované části, tj. Prof. Kratochvíl a Doc. Kalvodová, jsou čelnými představiteli trestněprávní teorie a respektovanými odborníky. V. Kratochvíl se ve své publikační činnosti věnuje dlouhodoběji i otázce europeizace trestního práva. Publikoval v tomto směru celou řadu článků. Monografickým výstupem je dílo České trestní právo hmotné a procesní v evropském právním prostředí (vybrané problémy), které bylo vydáno v roce 2009 v nakladatelství Masarykovy Univerzity v Brně. Možná až příliš skromně obsahuje v názvu, že se jedná o vybrané problémy, protože jde o dílo poměrně komplexního charakteru. Uvedené dílo je zároveň výsledkem důležitých řešení výzkumného záměru.

Zpracovatelé zcela správně konstatují, že pojem evropského trestního práva byl (a patrně dosud je) i pojmem dosti neurčitým. Zdá se, že v literatuře je tomuto pojmovému problému věnována značná pozornost. Existují dokonce názory, že evropské trestní právo neexistuje a že lze nanejvýše hovořit o procesu europeizace trestního práva. Jestliže už je pojem evropského trestního práva autory připuštěn, mívá různý obsah. Jde totiž o to, zdali skutečně zahrnuje pouze právo EU nebo i např. normy mezinárodního práva veřejného, především úmluvy Rady Evropy, které do jisté míry taktéž přispívají k oné „europeizaci“ trestního práva. Proto je správné, že zpracovatelé v úvodu pojmově vymezují pojem evropského trestního práva, čímž vytyčují i předmět jejich zkoumání. Rozlišují evropské trestní právo, které je tvořeno trestním právem evropským (výsledek europeizace národních právních úprav) a evropským právem trestním (supranacionálním). Z hlediska formy rozlišují právo hmotné a procesní.

V oblasti trestního práva evropského je nepochybně zvratem v období let 2005 až 2011 příprava a přijetí Li-

sabonské smlouvy, která nabylo platnosti 1. prosince 2009. Je to právě Lisabonská smlouva, která poskytuje širší prostor pro rozvoj trestněprávních předpisů. Především se jedná o články 82 a 83. Jakkoliv jsou zpracovatelé spíše skeptičtí k supranacionalizaci trestního práva, určitá tendence ve směru supranacionalizace je přeci jen zjevná. Jako vykročení směrem k supranacionalizaci lze vnímat možnost zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce (čl. 86 Lisabonské smlouvy), který by byl příslušný k vyšetřování a stíhání pachatelů (spolupachatelů) trestných činů poškozujících nebo ohrožujících finanční zájmy EU. Dokonce je Lisabonskou smlouvou otevřena i možnost rozšířit jeho pravomoc tak, aby zahrnovala i boj proti závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem. Naprostým průlomem do žalobního monopolu státního zástupce u nás je, že evropský veřejný žalobce by měl před národními soudy plnit úlohu veřejného žalobce.

Pokud jde o vliv na národní trestní právo České republiky, správně je v závěrečné zprávě poukázáno na přijatou kodifikaci trestního práva hmotného a na četné novely trestního řádu. Nemá smysl na tomto místě podávat rozsáhlý výčet novelizačních bodů obou kodexů, které zpracovávají příslušné předpisy EU. Lze dodat, že i Parlamentem České republiky projednávaný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim je toho příkladem. Autoři vystihli i fakt, že jedna z mála oblastí trestního práva hmotného, která prozatím nepodléhá výraznějšímu vlivu práva EU, je oblast trestněprávních sankcí. Domnívám se, že vůbec instituty, které tvoří obecnou část trestního práva hmotného (např. otázka věku trestní odpovědnosti, vývojových stadií trestného činu, účastenství apod.), jsou prozatím mimo zájem EU. Do budoucna však nevylučuji ani úpravu těchto otázek. Především uplatnění zásady „ne bis in idem“ na horizontální úrovni (mezi členskými státy EU) a s tím související rozdíly v důsledku aplikace institutů typických pro obecnou část může být důvodem harmonizace (např. z důvodu odlišné věkové hranice trestní odpovědnosti může být v jednom státě obviněný obžaloby zproštěn (trestní stíhání zastaveno), zatímco v jiném státě by byl odsouzen). Obdobně je tomu v oblasti práva procesního, kde se vliv europeizace vyvíjí samotnému charakteru trestního řízení (adversární vs. inkviziční), jeho průběhu a fází. Prozatím se pozor-

* Doc. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D., advokát, vysokoškolský pedagog na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

nost věnuje právům subjektů trestního řízení (především oběti a osobě, proti níž se řízení vede), některým zajišťovacím prostředkům a vzájemné přípustnosti důkazů mezi členskými státy. I to se však může změnit.

Na závěr považuji za vhodné vysoce ocenit práci zpracovatelů. Závěry, které učinili, jsou podloženy předchozí analytickou prací, která měla svůj odraz

v jednotlivých publikačních výstupech v průběhu výzkumné činnosti i ve shrnující již zmiňované monografii V. Kratochvíla. Myslím, že zpracovatelé odvedli precizní vědeckou práci. Výsledky jejich práce budou jistě inspirací pro další odborníky, kteří se budou tématu věnovat.